

БІБЛІЙНІ ТЕКСТИ ЯК ДЖЕРЕЛО СХІДНОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ ДУХОВНОЇ ПІСЕННОСТІ

Мета роботи. У дослідженні висвітлено вплив біблійних текстів на розвиток східнослов'янської духовної пісенності кінця XVII – початку XXI століття. **Методологія** дослідження полягає у поєднанні історико-культурного, текстологічного, аналітичного методів, які дали змогу з'ясувати особливості рецепції біблійних та євангельських текстів у східнослов'янській духовно-пісенній традиції кінця XVII – початку XXI століття. **Наукова новизна** полягає у тому, що вперше в українській науці було висвітлено вплив текстів Св. Письма на розвиток східнослов'янської духовної пісенності від бароко до сучасності. **Висновки.** Жанр біблійної пісні набув поширення наприкінці XVII століття як різновид псалтирних пісень та пісень на гімнографічні тексти. Біблійні пісні культивувалися у Московській державі (ново-єрусалимські піснетворці, Симеон Полоцький), на українсько-білоруських землях вони були невідомі. Біблійні тексти у східнослов'янському духовно-пісенному репертуарі представлені поетичними парафразами книги Пісня над піснями та циклом з десяти біблійних пісень; останній твір апелює до східнохристиянського гімнографічного жанру канону і не має аналогів в Західній Європі.

Ключові слова: східнослов'янська духовно-пісенна традиція, біблійні тексти, євангельські тексти, творчість Симеона Полоцького, поетичні парафрази.

Зосим Ольга Леонидовна, кандидат искусствоведения, доцент, доцент Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Библейские тексты как источник восточнославянской духовной песенности

Цель работы. В исследовании освещено влияние библейских текстов на развитие восточнославянской духовной песенности конца XVII – начала XXI века. **Методология** исследования заключается в сочетании историко-культурного, текстологического, аналитического методов, которые позволили выявить особенности рецепции библейских и евангельских текстов в восточнославянской духовно-песенной традиции конца XVII – начала XXI века. **Научная новизна** работы заключается в том, что впервые в украинской науке были рассмотрены влияние текстов Св. Писания на развитие восточнославянской духовной песенности от барокко до современности. **Выводы.** Жанр библейской песни получил распространение в конце XVII века как разновидность псалтирной песни и песни на гимнографические тексты. Библейские песни культивировались в Московском государстве (ново-иерусалимские песнетворцы, Симеон Полоцкий), на белорусско-украинских землях они были неизвестны. Библейские тексты в восточнославянском духовно-песенном репертуаре представлены поэтическими парафразами книги Песнь Песней и циклом из десяти библейских песен; последнее произведение апеллирует к восточнохристианскому гимнографическому жанру канона и не имеет аналогов в Западной Европе.

Ключевые слова: восточнославянская духовно-песенная традиция, библейские тексты, евангельские тексты, творчество Симеона Полоцкого, поэтические парафразы.

Zosim Olga, PhD in Arts, associate professor, associate professor of the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

Biblical texts as a source of East Slavonic sacred song tradition

The purpose of the research. The study highlights the influence of biblical texts on the development of the East Slavonic sacred song of the end of the 17th – the early 21st century. Research **methodology** consists in a combination of historical, cultural, textual and analytical methods that allowed to find out specifics of perception of biblical and evangelical texts of the East Slavonic sacred song tradition of the end of the 17th – the early 21st century. **Scientific novelty** lies in the fact that for the first time in Ukrainian science the influence of the texts of Holy Scripture on the development of the East Slavonic sacred song tradition from Baroque to contemporary was highlighted. **Conclusions.** Biblical song became popular in the end of the 17th century as a kind of Psalter songs and songs in hymnographical texts. In Moscow state Biblical songs (New Jerusalem songwriters, Simeon Polotsky) were cultivated, at the Ukrainian-Belarusian lands they were unknown. Biblical poetic paraphrases in East Slavonic sacred song repertoire are presented by poetic paraphrases of Song of Songs of Solomon and the cycle of ten biblical songs; last work appeals to Eastern Christian hymnographical genre of canon and therefore is unique in Western Europe.

Keywords: East Slavonic sacred song tradition, the biblical text, the Gospel texts, creativity of Simeon Polotsky, poetic paraphrases.

Актуальність теми. Біблійні тексти є основою гімнографії в західно-християнській та східнохристиянській церковних традиціях. Тексти Старого Заповіту, поряд з євангельськими та псалтирними, є

частиною латинської гімнографії офіція, серед них – так звані кантики (пісні), що співаються на денних та нічних служіннях поруч із псалмами. Біблійна поезія також є складовою текстів пропрія меси. У гімнографії східного обряду біблійні тексти входять до складу низки піснеспівів, використовуються також вільні парафрази біблійної поезії: так, наприклад, в основу канону покладено вісім старозаповітних і один новозаповітний текст. Піснеспіви протестантів апелюють до і старозаповітної, і до новозаповітної тематики. Зазначимо однак, що у богослужінні протестантів, окрім читань, не використовуються власне біблійні тексти, хоча протестантські піснеспіви апелюють до подій, викладених у Св. Письмі, чим суттєво різняться від католицької та православної традиції, де гімнографія органічно включає короткі або розлогі уривки зі Св. Письма у перекладах латинською, церковнослов'янською або іншими мовами. Щодо східнослов'янської духовної пісенності, то вона звертається до біблійних текстів значно рідше, ніж, наприклад, до псалтирних або гімнографічних, однак, попри меншу популярність поетичних парафраз біблійних текстів, цей доволі невеликий, але цікавий пісенний шар є репрезентативним для східнослов'янської духовно-пісенної традиції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед музикознавців, що зверталися до вивчення біблійної пісенності, треба передусім зазначити білоруську вчену Л. Костюковець [5] та російську дослідницю О. Васильєву [1], які у своїх розвідках детально дослідили пісенні парафрази біблійної Пісні над піснями, створені ново-єрусалимськими піснетворцями. О. Васильєва здійснила їх публікацію у додатку до своєї статті, де зіставлено тексти пісенних парафраз Пісні над піснями та відповідних розділів біблійного тексту в церковнослов'янському перекладі [1, 138–143]. Інші зразки біблійної поезії, зокрема біблійні пісні, додані до "Римованого Псалтиря" Симеона Полоцького, практично не висвітлені в музикознавчій науці, хоча неодноразово згадуються в науковій літературі. Також вплив біблійних текстів не досліджувався у духовно-пісенній поезії побарокової доби, зокрема у сучасній піснетворчості різних християнських конфесій.

Мета статті – висвітлити вплив біблійних текстів на розвиток східнослов'янської духовної пісенності кінця XVII – початку XXI століття у її національному та конфесійному розмаїтті.

Виклад основного матеріалу. У східнослов'янській духовно-пісенній традиції старозаповітні тексти доволі рідко ставали основою пісенного репертуару. Серед цікавих прикладів використання біблійних текстів у піснях з мінімальними змінами оригіналу вкажемо на пісенні парафрази книги Пісня над піснями, що належали перу анонімних авторів ново-єрусалимської школи (кінець XVII століття). О. Васильєва, публікуючи ці тексти, зауважує, що "ново-єрусалимські піснетворці прагнули зберегти біблійний текст слово в слово, послідовність мотивів, повтори і перегук образів, складну граматику. Вони дозволяли собі додавати тільки нейтральні зв'язки, деякі пояснювальні конструкції, причому мета цих операцій була не в роз'ясненні тексту, а в конструкції строфи" [1, 132]. Як зразок роботи ново-єрусалимських піснетворців з біблійними текстами наведемо фрагмент з публікації О. Васильєвої (уривок поетичного переспіву шостого розділу Пісні над піснями, праворуч – церковнослов'янський текст Біблії [1, 143]).

Едина убо голубица моя,
Милость бо ея есть совершенная,
Родившую избранная самая.

Едина есть голубица моя,
совершенная моя ...
избранна есть родившей ю.

Сионския ю дщери увидеша,
И вси купно ю возблаговолеша,
Наложницы з царица восхвалиша.

Видеша ю дщери и убажиша ю,
царицы и наложницы,
и восхвалиша ю.

Близьким до описаного вище типу адаптації текстів Св. Письма були парафрази біблійних пісень Симеона Полоцького, записані як додаток до "Римованого Псалтиря". Цикл з 10-ти пісень було створено на основі біблійних фрагментів, покладених в основу канону як жанру церковної гімнографії. Як відомо, жанр канону налічує дев'ять пісень, створених на основі біблійних текстів (Вих 15:1–9; Втор 32:1–33; 1 Цар 2:1–10; Ав 3:1–9; Іс 26:9–20; Йона 2; Дан 3:26–46; Дан 3:52–88; Лк 1:46–55, 68–79); з часом другу пісню канону було вилучено. У каноні як гімнографічному жанрі лише інципітні строфи (ірмоси) пісень спиралися на визначені біблійні тексти, тоді як тропарі розвивали тему церковного святого або розповідали про святого, на прославлення якого канон було створено. В парафразах Симеона Полоцького використано усі 9 біблійних текстів; останній текст було розбито на дві частини – пісню Богородиці (Лк 1:46–55) та пісню Захарії (Лк 1:68–79), тому текстів стало 10. На відміну від канону, де біблійні тексти були лише точкою відліку для творчості гімнографа, Симеон Полоцький робить поетичні парафрази саме біблійних текстів, які у Св. Письмі є піснями або молитвами біблійних персонажів, а за поетичною формою близькі до псалмів.

Наведемо інципітні строфи першої (за текстом Вих 15:1-2а) та сьомої (за текстом Дан 3:26-27а) біблійних пісень Симеона Полоцького за рукописом 1687 р. з бібліотеки Академії наук Росії (БАН Росії, ф. 85 (зібрання книг Петра I), А 66, 177 зв. – 178; 184 зв. – 185; праворуч – церковно-слов'янський текст Біблії):

Поим Господу, ибо славно прославися,
С конми полк и всадников в мори потопися,
Он нам сільний Помощник бысть і Покровитель,
От гонящих супостат, в чудесѣх Спаситель.

Поим Господеви, славно бо прославися,
Коня и всадника вверже в море.
Помощник и Покровитель
Бысть мнѣ во спасеніе.

Господи Отец наших, Благословен еси,
Хвально славно имати вовѣк до небеси,
Яко праведен еси во всѣх сотвореных,
Нам истинен в дѣлѣх Тобою явленных.

Благословен еси, Господи, Боже отец наших,
Хвально и прославлено имя Твое во вѣки,
Яко праведен еси о всѣх, яже сотворил
еси нам, и вся дела Твоя истинна.

Цікавою є й пісенна адаптація пісні Богородиці ("Величає душа моя Господа", Лк 1:46–55) Симеона Полоцького: до євангельського тексту додано поетичний парафраз приспіву "Честнѣйшую херувим и славнѣйшую без сравненія Серафим ...", який є гімнографічним текстом, що долучається до церковного канону на утрени (БАН Росії, ф. 85 (зібрання книг Петра I), А 66, 186 зв. – 187):

Величит душа моя Господа всѣх Бога,
И бысть о Бозѣ Спасѣ радость зѣло много духу моему.
Честнѣйшую всѣх херувимов
І славнѣйшую серафимов,
Кромѣ всякаго сравненія
Родившую без істлѣнія Божіе слово
Дѣву знаем, Богородицу величаем.

Відмітимо різницю підходів Симеона Полоцького у парафразах біблійних та псалтирних текстів. Нагадаємо, що поетичні переспіви Псалтиря Симеона Полоцького часто доволі далеко відходили від оригінального церковнослов'янського тексту, тоді як у ново-єрусалимських псалтирних піснях до нього додавалися лише деякі слова та змінювалися граматичні конструкції для "прилаштування" біблійних текстів до форм силабічної поезії. Щодо інших старозаповітних текстів, то ново-єрусалимські піснетворці у поетичних парафразах Пісні над піснями використовували той самий метод, що і у псалтирних піснях, тоді як Симеон Полоцький по-різному підходить до інтерпретації псалмів та біблійних пісень: перші він перекладає більш вільно з точки зору збереження оригінальних текстів (зменшує кількість строф, відходить від точного слідування першоджерелу), тоді як у біблійних піснях його метод адаптації близький до підходу ново-єрусалимських піснетворців.

Відмінність підходів Симеона Полоцького до парафраз близьких за змістом текстів є очевидною, проте не завжди зрозумілою сучасній людині, оскільки і біблійна, і псалтирна поезія є спорідненою і за змістом, і за формою. Ймовірно, мав значення той факт, що ці біблійні тексти сприймалися у контексті літургічної поезії, а, отже, були свого роду позацерковними аналогами богослужбових текстів. Таке припущення підтверджує і той факт, що твір Симеона Полоцького завершувався не біблійними піснями, а "Місяцесловом" (місяцеслови були популярними і у ново-єрусалимських піснетворців) – циклом з 12-ти пісень, в яких у поетичній формі згадувалися імена та діяння святих на кожен місяць. Відповідно, в обох циклах поет орієнтувався на церковну традицію, що підтверджує додавання до дев'ятої пісні гімнографічного тексту ("Честнѣйшую херувим ..."), хоча самі твори, як відомо, не призначалися для богослужіння, а індивідуального читання, співу та молитви. Можливо, на появу такого роду поетичних переспівів біблійних текстів непрямо вплинула традиція стихів покаючих (позабогослужбових творів, що культивувалися у монастирях, які за змістом і формою наслідували церковну гімнографію), широко розповсюджених в Московській державі у XV столітті. Принаймні, підхід до адаптації біблійної поезії був близький у авторів духовних віршів та ново-єрусалимських піснетворців, а також у Симеона Полоцького у біблійних піснях.

Відзначимо ще одну деталь: псалтирна поезія Нового часу є витвором суто західним, її культивували передусім протестанти. Щодо безпосереднього взірця "Римованого Псалтиря" Симеона Полоцького, то ним став "Давидів Псалтир" ("Psalterz Dawidów") Я. Кохановського – твір, який не був богослужбовим ані у протестантському, ані у католицькому розумінні, а спирався на гуманістичні ренесансні традиції. Тож зразок, від якого відштовхувався Симеон Полоцький, був далекий від будь-якої церковності. Щодо циклу біблійних пісень, то тут поет орієнтувався не на світський за формою твір, а на традиції східнохристиянської літургічної поезії, що сприяло посиленню церковного начала

в поетичних парафразах біблійних пісень. Ймовірно також, що саме орієнтація на церковну традицію у біблійних парафразах Симеона Полоцького призвела до того, що ці твори швидко вийшли з ужитку, тоді як низка псалмів з "Римованого Псалтиря" з музикою В. Титова або анонімних російських композиторів співалися ще у XIX столітті.

Тексти біблійних пісень канону продовжували перекладатися в Росії і в XVIII столітті. В. Тредіаковський у другому томі видання "Сочинений и переводов как стихами так и прозою Василья Тредиаковского" (1752) у розділі "Оды божественные" опублікував 10 псалтирних та 11 біблійних пісень. До 10 біблійних текстів, покладених в основу канону, поет долучив пісню Девори (Парафразис песни Девворины, Суд 5:1-31, див. публікацію текстів у [8]). Класицистичні вірші В. Тредіаковського вже далекі від церковнослов'янського біблійного тексту, однак вони у певному сенсі продовжують традицію Симеона Полоцького щодо культивування жанру біблійних пісень канону, хоча і в інших історичних умовах. В. Тредіаковський прагнув, щоб його поезія була співаною, як у його знаменитого попередника, однак, як і псалтирні пісні, біблійні парафрази В. Тредіаковського не увійшли до російського духовно-пісенного репертуару, і традиція співаних поетичних парафраз біблійних пісень канону завершилася у XVII столітті твором Симеона Полоцького. У XVIII–XIX століттях в Росії були відомі лише поетичні тексти на біблійні сюжети і дуже рідко траплялися випадки поетичних парафраз біблійних пісень [6], усі вони репрезентували світський поетичний напрямок й спиралися на традиції поезії класицизму та романтизму.

Зазначимо, що аналогів переспівів біблійної поезії, описаних вище, українсько-білоруська традиція не знала. Попри те, що Симеон Полоцький був білорусом, навчався у Києво-Могилянській академії, а частина ченців у Новому Єрусалимі мали білоруське походження, тип адаптації біблійних текстів став репрезентативним саме для російської традиції, і його аналогів ми не знаходимо в українсько-білоруській. Серед причин – культивування духовної пісенності передусім серед мирян, використання у пісенному репертуарі переважно староукраїнської (старобілоруської), а не церковнослов'янської мови. В українських та білоруських рукописних пісенниках XVIII–XIX століть не представлено жодної біблійної пісні, відсутні й поетичні цикли, створені на основі біблійних пісень канону, хоча багато творів українського та білоруського духовно-пісенного репертуару так чи інакше апелюють до біблійних і євангельських сюжетів. Так, в українських духовних піснях згадується вигнання Адама з раю, народження, хрещення, страждання, смерть, воскресіння, вознесіння Ісуса Христа, зішестя Св. Духа. Втім, ці твори лише спираються на описані події зі Св. Письма, у самих же піснях будь-які фрагменти біблійних або євангельських текстів відсутні. Якщо у піснях є якісь текстові запозичення та алюзії, то вони узяті передусім з церковної гімнографії. Щодо християнських народних пісень, яких багато в українському, білоруському, російському фольклорі, то там також представлені біблійні та євангельські сюжети, що оповідають основні моменти історії спасіння, зокрема життя та діяння Ісуса Христа. Вони тематично близькі до духовних пісень книжного походження, хоча у їх текстах трапляються й апокрифічні мотиви, що віддаляє їх від церковної традиції. Споріднює церковні та фольклорні духовні пісні відсутність поетичних переспівів текстів Св. Письма, яку ми бачили у творчості барокових поетів. У церковній та фольклорній духовно-пісенній традиції XVIII–XIX століть відсутні зразки поетичних парафраз текстів Св. Письма, популярних у добу бароко, у зв'язку з переорієнтацією на відтворення основних моментів біблійної або євангельської історії, а не на буквальне слідування текстам Св. Письма.

Поновлення інтересу до біблійних текстів відбулося у XX столітті у зв'язку з трансформацією біблійної екзегези та актуалізацією оригінальних текстів Св. Письма в богослужінні католицької та протестантської конфесій. Якщо у добу бароко культивувалися поетичні переспіви Псалтиря та біблійних пісень, подібно до того, як у Середньовіччі популярності набули римовані офіції, які вийшли з ужитку у добу Відродження, то нині більш відповідним духу часу стає використання у піснеспівах оригінальних біблійних текстів, перекладених сучасними мовами.

У протестантському (баптистському) репертуарі XX – початку XXI століття біблійні пісні віршованого типу відсутні, хоча, наприклад, псалтирні пісні представлені невеликою кількістю зразків. Серед творів, що містять біблійні тексти, зазначимо такі (на прикладі українського баптистського пісенника "Євангельська пісня" (1988) [4]): 1) піснеспіви, тексти яких спираються на церковну гімнографію, які, у свою чергу, створені на основі біблійних або євангельських текстів (піснеспіви "Свят Господь Саваоф" (№ 46, першоджерело Іс 6:3, увійшло через церковну гімнографію) та "Слава на небі Богу" (№ 64, першоджерело Лк 2:14, увійшло через церковну гімнографію) на музику Д. Бортиянського); 2) піснеспіви, що використовують біблійні або євангельські тексти, які "вкрапляються" в авторський текст (№ 223 "Хто ввійде у царство?" Д. Воеводи містить текст нагорної проповіді (Мт 5:3-12); № 90 "О, смертний час" Ч. Леслі містить текст з Іс 53:3-6, де є згадка про Месію, що страждатиме). Зазначимо, що усі названі твори не належать до пісенного жанру, а є розгорнутими хорowymi

композиціями на зразок хорового концерту, де текст на обов'язково має бути віршованим. Біблійних пісень строфічної форми збірник "Євангельська пісня" не має.

Зв'язок зі Св. Письмом у протестантських пісенниках може відтворюватися і через епіграфи, взяті з біблійних книг або Псалтиря. Так, у російській збірці "Гусли. Сборник духовных песен с нотами для общего пения и хорового исполнения" (1928) [3], яку уклали І. С. Проханов, кожен музичний твір має епіграф зі Св. Письма, який є співзвучним тексту музичного твору. І хоча часто епіграфи підбиралися спеціально до вже написаних творів, саме музичні композиції стають свого роду тлумаченням біблійних та євангельських текстів, поданих як епіграфи.

У новоствореному на пострадянському просторі римо-католицькому репертуарі увагу приділено оригінальним біблійним текстам у сучасних перекладах, що співаються на богослужінні. Серед композицій, у яких використано біблійні та євангельські тексти, виділяємо: 1) переклади латинських літургічних піснеспівів, в основу яких покладено фрагменти Св. Письма, зі збереженням григоріанських мелодій (№ 69 "Кропите, небеса, свыше", текст за григоріанським піснеспівом "Rorate coeli desuper", створеним на основі Іс 45:8 [7, 158-159]); 2) речитативний (псалмодичний) спів біблійних або євангельських текстів, які обрамляються невеликим приспівом (№ 359 "Дух Господній", текст рефрену та псалмодії – фрагмент 2 Сам 23:2–7 [2, 542-543]); 3) поєднання латинських літургічних піснеспівів на основі Св. Письма та псалмодичного співу біблійних текстів (№ 260 "Я есмь воскресение и жизнь", текст приспіву – григоріанський антифон "Ego sum resurrection et vita", створений на основі Ів 11:25-26, текст псалмодії – пісня Захарії Лк 1:68–79 [7, 381-382]).

Втім, таких прикладів є менше десяти у збірках, що містять більше 300 літургічних творів, серед них – жодної пісні на віршований текст, створеної на основі біблійної поезії. Отже, жанр біблійної пісні, актуальний у XVII столітті, у XX – на початку XXI так і не було відроджено. Зазначимо, що літургічні пісні пов'язані з біблійними та євангельськими текстами, але використання останніх у богослужбових піснеспівах пісенної форми не є відтворенням (точним або видозміненим) текстів Біблії чи Євангелія, а лише викладом основних подій в оповідній формі, традиційній для пісенних творів. Самі ж тексти Св. Письма звучать на літургії у вигляді читань, фрагментів церковної гімнографії ("Gloria", "Sanctus", "Agnus Dei", "Отче наш") або ж у піснеспівах неписаних форм.

Висновки. Для біблійної пісенності, культивованої на східнослов'янських землях, характерні такі риси:

1) жанр біблійної пісні був актуальним лише наприкінці XVII століття і сприймався як різновид псалтирних пісень та пісень, що спираються на гімнографію; у XVIII столітті як пісенний жанр він відходить з ужитку, хоча і представлений у літературі (В. Тредіаковський); у XX–XXI століттях жанр біблійної пісні не відроджується;

2) біблійні пісні культивувалися у Московській державі (ново-єрусалимські піснетворці, Симеон Полоцький), на українсько-білоруських землях біблійні пісні були невідомі;

3) на відміну від псалтирних пісень, які виникли у протестантському середовищі у XVI столітті й були репрезентантами протестантського духу в різноконфесійній Європі, біблійні поетичні парафрази, представлені переспівами книги Пісня над піснями та циклом з десяти біблійних пісень на основі текстів канону як жанру східнохристиянської гімнографії, репрезентують православну традицію і не мають аналогів в Західній Європі;

4) ново-єрусалимський експериментальний поетичний переспів біблійної книги Пісні над піснями є унікальним в історії східнослов'янської піснетворчості; поетичний цикл з десяти біблійних пісень канону після Симеона Полоцького було продовжено у літературі (оди В. Тредіаковського); останній твір репрезентує поетичний, а не пісенний напрямок поезії, що спирався на тексти Св. Письма;

5) у XX – XXI століттях у богослужбових книгах різних християнських конфесій, призначених для церковного співу, пісенні твори на віршовані парафрази біблійних книг (окрім Псалтиря) відсутні; зв'язок богослужбових піснеспівів зі Св. Письмом здійснюється через згадку основних подій, описаних у Біблії та Євангелії, використання фрагментів текстів Св. Письма у неписаних формах або епіграфів до піснеспівів; на відміну від барокової традиції, у сучасній літургічній музиці актуальності набувають новозаповітні (євангельські) тексти.

Література

1. Васильева Е. Е. "Песнь песней" новоерусалимских песнетворцев / Е. Е. Васильева // Государство, религия, Церковь в России и за рубежом. – М., 2011. – № 1. – С. 131–145.

2. Вгору серця. Церковний співник Римсько-католицької Церкви / [укладання та музичне редагування: Костянтин Бабенко; літературне редагування та художня обробка текстів: доктор філології Микола Луцюк]. – К., 2001. – 938 с.

3. Гусли. Сборник духовных песен с нотами для общего пения и хорового исполнения. Составил И. С. Проханов. – Л. : ВСЕХ, 1928. – 548 с.

4. Євангельська пісня. – К. : Видання республіканської ради Євангельських християн-баптистів, 1988. – 577 с.
5. Касцюкавец Л. П. Кантава лiрыка на тэксты "Песні песняў" / Л. П. Касцюкавец // Помнікі мастацкай культуры Беларусі эпохі адраджэння: зб. арт. / Ін-т мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору; рэд. С. В. Марцэлеў. – Мінск, 1994. – С. 207–221.
6. Коровин В. Л. Библийские темы в русской поэзии XVIII – первой половины XIX века : дисс. ... доктора искусствоведения : 10.01.01 "Русская литература" / В. Л. Коровин. – М., 2017. – 491 с.
7. Сборник церковных песнопений. – Рим-Люблин : Изд-во Святого Креста, 1994. – 533 с.
8. Тредиаковский В. К. Сочинения и переводы как стихами, так и прозою / Изд. подг. Н. Ю. Алексеева. – СПб. : Наука, 2009. – 667 с. – (Лит. памятники).

References

1. Vasilieva, Ye, Ye. (2011). "Song of Songs" of New Jerusalem Songwriters. Gosudarstvo, religia, Tserkov v Rossii i za rubezhom, 1, 131–145 [in Russian].
2. Lift up your hearts. Church Hymn Book of Roman Catholic Church (2001). K. Babenko (Ed.). Kyiv [in Ukrainian].
3. Gusli. Collection of sacred songs with notes for general singing and choral performance (1928). I. S. Prokhanov (Ed.). Leningrad: VSECh [in Russian].
4. Evangelical Song (1988). Kyiv : Vydannya respublikanskoi rady Yevangelskykh khrystyian-baptystiv [in Ukrainian].
5. Kastsyukavets, L. P. (1994). Kant lyrics to the texts of "Song of Songs". Pomniki mastatskay kultury Belarusi epokhi adradzhtnnya. S. V. Martstleu (Ed.). 207–221. Minsk [in Belarussian].
6. Korovin, V. L. (2017). Biblical themes in Russian poetry of the 18th – the first half of the 19th century. Doctor's thesis. Moskow [in Russian].
7. Collection of Church Chants (1994). Rome-Lublin: Izdatelstvo Svyatogo Kresta [in Russian].
8. Trediakovskiy, V. K. (2009). Compositions and translations in both verse and prose. N. Iu. Alekseeva (Ed.). Saint Petersburg : Nauka [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 15.06.2017 р.

УДК 781.03

Иванников Тимур Павлович
кандидат искусствоведения,
докторант кафедры теории и истории
музыкального исполнительства Национальной
музыкальной академии Украины
им. П. И. Чайковского
premierre.ivannikov@gmail.com

ПОЭТИЧЕСКИЕ ОБРАЗЫ Ф. ГЁЛЬДЕРЛИНА В "КАММЕРМУСИК 1958" Х.-В. ХЕНЦЕ: "DREI TENTOS" ДЛЯ ГИТАРЫ СОЛО

Цель работы. В статье выявляется специфика раскрытия поэтических образов Фридриха Гёльдерлина в гитарных пьесах "Drei tentos" из цикла "Kammermusik 1958" немецкого композитора Ханса Вернера Хенце. **Методология** исследования базируется на использовании феноменологического, компаративного, структурно-функционального методов, позволяющих расширить горизонт когнитивного поиска и извлечь ключевые характеристики изучаемого явления. **Научная новизна** исследования заключается в феноменологическом подходе к анализу гитарных произведений Х.-В. Хенце, не изученных в музыковедении. Феноменологический анализ музыки затрагивает ее глубинные связи с поэтикой стихотворения Ф. Гёльдерлина "В милой синеве", древнегреческой мифологией, а также визуальными ассоциациями композитора. **Выводы.** В результате анализа современных пьес выявлены их жанровые взаимодействия со старинными испанскими образцами тьенто (ричеркаров), элементами модалного мышления и полифонической техники. Обнаружены особенности ритмической организации музыкального текста, связанные с древнегреческой метрикой стиха в поэзии Ф. Гёльдерлина. Установлены ассоциации между смысловыми единицами поэтической и музыкальной речи, сопряжения элементов языка прошлого и современности.

Ключевые слова: немецкая гитарная музыка, творчество Х.-В. Хенце, "Drei tentos", поэтические образы, Ф. Гёльдерлин, древнегреческая мифология.

Иванніков Тимур Павлович, кандидат мистецтвознавства, докторант кафедри теорії та історії музичного виконавства Національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського

Поетичні образи Ф. Гельдерліна в "Kammermusik 1958" Х.-В. Хенце: "Drei tentos" для гітари соло
Мета роботи. У статті виявляється специфіка розкриття поетичних образів Фрідріха Гельдерліна в гітарних п'єсах "Drei tentos" з циклу "Kammermusik 1958" німецького композитора Ханса Вернера Хенце. **Методологія** дослідження базується на використанні феноменологічного, компаративного, структурно-функціонального методів, що